

รัฐธรรมนูญและการปกครองของอิตาลี

สารบัญทั่วไป

ส่วนที่ ๑ สมัยราชาธิปไตยเสรีนิยม

บทที่ ๑ ข้อความทั่วไปเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญและการปกครองของอิตาลี

รัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐอิตาลีปัจจุบันลงวันที่ ๒๗ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๗ “สภาร่างรัฐธรรมนูญ” เป็นผู้ร่างและลงมติให้ใช้ได้

ในการร่างขึ้นขึ้นนี้ สภาร่างรัฐธรรมนูญใน ค.ศ. ๑๙๔๖ ไม่มีเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่สามารถจะนำมาใช้เป็นประโยชน์ได้เพียงพอเพราะรัฐบาลฟาสซิสต์ได้ปกครองประเทศมาช้านาน

สภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญซึ่งใช้มาก่อนสมัยฟาสซิสต์ได้ถูกเปลี่ยนแปลงเป็นสภามหาชนฟาสซิสต์ใน ค.ศ. ๑๙๓๙ ซึ่งมีการเลือกแต่งตั้งผู้แทนขึ้นตามสายอาชีพแต่ ค.ศ. ๑๙๒๘ แล้ว

สภามหาชนหรือสภาซึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งโดยไม่มีการจำกัดจำนวนตามรัฐธรรมนูญการวางรากฐานปกครอง (Statut fondamentale) ลงวันที่ ๔ มีนาคม ค.ศ. ๑๘๔๘ เป็นการแต่งตั้งสมาชิกให้ดำรงตำแหน่ง ในฐานะเป็นข้าราชการชั้นสูง จากผู้ที่ได้ทำคุณงามความดีแก่ประเทศชาติ ผู้เสียภาษีอากรมาก เจ้านายผู้ใหญ่ สภามหาชนมีอยู่ ตลอดมาจนกระทั่งภายหลังสมัยฟาสซิสต์

บทที่ ๒ รัฐธรรมนูญและการปกครองก่อนสมัยฟาสซิสต์

๑. รัฐธรรมนูญหรือธรรมนูญวางรากฐานการปกครองของอิตาลีซึ่งใช้มาก่อน จนกระทั่งถึงสมัยฟาสซิสต์

วิตโตริโอ เอมานูเอเล ออร์ลันโด อติยานากรัฐมนตรีและศาสตราจารย์

ในมหาวิทยาลัยอิตาลีได้อธิบายไว้ว่า รัฐอิตาลีขาดธรรมเนียมประเพณีในทางประวัติศาสตร์ ไม่ใช่แต่เพียงการประกอบก่อตั้งในทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวกับการทรงตัวของตนเองด้วย รัฐอิตาลีในทุกวันนี้ตามข้อเท็จจริงแล้วปฏิเสธสิทธิมาจากการเคลื่อนไหวทางปฏิวัติแต่ได้ประกอบขึ้นตามรูปแบบด้วยการขยายตัวออกไปจากรัฐเล็ก ๆ รัฐหนึ่งซึ่งมีการปรากฏตัวอยู่นับร้อย ๆ ปีมาแล้ว โดยการนำมาผนวกกันเข้าด้วยการใช้กำลังอาวุธหรือด้วยการทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศใน ค.ศ. ๑๘๕๙, ๑๘๖๐, และ ๑๘๗๐

๒. การใช้ธรรมนูญหรือรัฐธรรมนูญของราชอาณาจักร อิตาลีลงวันที่ ๔ มีนาคม ค.ศ. ๑๘๔๘ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ซาร์แดนญี หรือ ซาร์เดเนีย)

ปัญหาเรื่องการรวมอิตาลีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

เบนโซ คามิลโล หรือ เคาน์ต์คาวูร์ (Cavour)

การประกาศให้พระเจ้าวิกตอเรีย-เอมานูเอล ที่ ๒ เป็นพระมหากษัตริย์ของอิตาลี เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ค.ศ. ๑๘๖๑

การย้ายนครหลวงของอิตาลีไปตั้งยังกรุงโรมใน ค.ศ. ๑๘๗๑

๓. ฐานะของอิตาลีภายหลังที่ได้รวมกันแล้วจนกระทั่งราว ค.ศ. ๑๕๐๐

ฝ่ายขวา (ชนชั้นกลางทางเหนือของอิตาลี) เป็นผู้ที่มีอำนาจปกครองระหว่าง ค.ศ. ๑๘๗๐-๑๘๗๖

ฝ่ายซ้ายได้ขึ้นปกครองประเทศราว ค.ศ. ๑๘๗๖ การพยายามจะขยายอาณาเขต โดยการเสาะแสวงหาเมืองขึ้นแต่ไม่สำเร็จไปได้

บทที่ ๓ ลักษณะของรัฐธรรมนูญลงวันที่ ๔ มีนาคม ค.ศ. ๑๘๔๘

ทั้งหมดมี ๘๔ มาตรา แต่การแบ่งแยกเรื่องราวไม่ค่อยจะดี สมาชิกสภานับได้รับแต่งตั้งให้อยู่ในตำแหน่งตลอดชีวิต ส่วนสภาผู้แทนราษฎรได้รับเลือกตั้งให้อยู่ในตำแหน่งคราวละ ๕ ปี เดิมไม่ได้รับค่าทดแทนในตำแหน่ง

หน้าที่และเฟิ่งจะได้ก็เมื่อ ค.ศ. ๑๙๑๒ ผู้แทนราษฎรจึงต้องมีอาชีพส่วนตัว ด้วย ชนชั้นกลางและชนชั้นสูงเท่านั้นที่เข้าเกี่ยวข้องกับการเมือง อย่างไรก็ตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้เรียกว่าอยู่ในจำพวกยึดหยุ่นได้ดี ทำให้มีการวิวัฒนาการไปได้

เป็นที่น่าสังเกตว่าสถาบันหรือวุฒิสภาเมื่อตกมาถึงสมัยฟาสซิสต์ได้กลายเป็นเครื่องกีดขวางอย่างสำคัญมิให้คณะรัฐมนตรีทำอะไรได้ตามชอบใจ

การปกครองของอิตาลีก่อนสมัยฟาสซิสต์เป็น “การปกครองแบบราชาธิปไตยอำนาจจำกัด” หรือ “ราชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ” แต่ยังไม่ถึงขั้นเป็น “ราชาธิปไตยโดยรัฐสภา” (Monarchie parlementaire)

บทที่ ๔ ราชาอาณาจักรอิตาลีกับรัฐชาติกัน

๑. สันตะปาปามีอำนาจอธิปไตยปกครองจุประเทศเอกราชเมื่อใด

๒. กรุงโรมหลุดมือไปจากสันตะปาปาและกลายเป็นนครหลวงของราชาอาณาจักรอิตาลี

รัฐบาลอิตาลีสั่งประกาศให้ประชาชนมลงคะแนนรับรองเป็นประชามติ

๓. รัฐบาลอิตาลีออกกฎหมายอุปประกันให้

สันตะปาปามีอิทธิ ๙ และองค์ต่อ ๆ มาทรงถือว่า พระองค์ตกเป็นผู้ต้องกบฏอยู่ในวังวาติกัน ไม่เสด็จออกติดต่อกับโลกภายนอก

๔. สนธิสัญญาในทางการเมืองและสนธิสัญญาในทางศาสนาระหว่างอิตาลีกับรัฐชาติกัน ในสมัยมุสโสลินีเป็นหัวหน้ารัฐบาลฟาสซิสต์

(๑) สนธิสัญญาในทางการเมือง

(๒) สนธิสัญญาในทางศาสนา

สนธิสัญญานับนี้ใช้อยู่ตราบเท่าทุกวันนี้ แม้อิตาลีจะเป็นสาธารณรัฐชนแล้ว ก็ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายแต่ประการใด

ส่วนที่ ๒ สมัยฟาสซิสต์

บทที่ ๑ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและการเริ่มสมัยฟาสซิสต์

๒๗

หนังสือและตำราต่าง ๆ โดยเฉพาะในทางสถาบันการเมืองและกฎหมาย รัฐธรรมนูญที่เขียนขึ้นในยุโรปมักข้ามสมัยหรือยุคของฟาสซิสต์ไป คงเห็นว่าเป็นเรื่องไม่มีการติดต่อกัน เป็นเรื่องผิดปกติธรรมดาทั้งเป็นเรื่องอุปถัมภ์โดยบังเอิญ และเป็นเรื่องสะกดหุคดงของวิวัฒนาการ

๒๗

ย้อนกลับไปกล่าวถึงการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (สงวนที่ ๔ มีนาคม ค.ศ. ๑๘๔๘) ตั้งแต่ก่อนมหาสงครามโลกครั้งที่หนึ่งมาจนถึงสมัยการปกครองระบอบฟาสซิสต์และจนสิ้นมหาสงครามโลกครั้งที่สอง

๒๘

ภายหลังมหาสงครามโลกครั้งที่หนึ่งหรือครั้งแรกมาจนถึงประมาณ ค.ศ. ๑๙๑๙-๑๙๒๐ ก็เกิดความระส่ำระสายขึ้นในอิตาลี เป็นผลของความไม่พอใจและไม่สมหวังในการได้รับผลตอบแทนของอิตาลีที่เข้าร่วมมหาสงครามโลกทางฝ่ายสัมพันธมิตร คณะรัฐบาลก็อ่อนแอและขาดสมรรถภาพในการปกครองมาก รัฐสภาก็ทำอะไรไม่ได้

๒๙

การยึดครองเมืองฟิอูเม (ทุกวันนี้คือเมืองรีเยกาซึ่งตกเป็นของยูโกสลาเวียแล้ว) โดย “คัมมุนิสต์โอ”

๓๐

เบื้องหลังของความตกลงระหว่างอิตาลีกับอังกฤษ ฝรั่งเศสและรัสเซีย ตามสนธิสัญญากรุงลอนดอนที่ให้ประโยชน์แก่อิตาลีมากกว่าที่ฝ่ายออสเตรีย-ฮังการีจะให้ได้ แต่เมื่อสหรัฐอเมริกาเข้าสู่มหาสงครามโลกครั้งที่หนึ่งโดยเป็นฝ่ายสัมพันธมิตรแล้วก็ปฏิเสธไม่รับรู้ความตกลงที่ทำกันเป็นลับเช่นนั้น

๓๐

(ก) สัญญาพันธมิตรไตรภาคี

๓๑

(ข) ขบวนการเคลื่อนไหวเรียกรั้งดินแดน

๓๒

เหตุการณ์ภายในของอิตาลีภายหลังมหาสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง

๓๓

บทที่ ๒ มุสโสลินีกับขบวนการฟาสซิสต์ของเขา - การขึ้นสู่อำนาจของมุสโสลินี

๓๕

ความจริงทางทหารก็ได้เตรียมการต่อต้านไว้แล้วก่อนที่จะพวกฟาสซิสต์จะเคลื่อนขบวนเข้ากรุงโรม

๓๕

หนังสือความทรงจำในทางการทูตของฟรังซัวส์ ชาร์ล - รัชท์ที่ได้ลอบับเหตุการณ์ไว้

๓๖

บทที่ ๓ จำนวนคณะรัฐบาลอิตาลีตั้งแต่สมัยเริ่มกรรมของกาวัรีไปจนถึงเวลาที่มุสโสลินีขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี

๔๐

บทที่ ๔ รัฐธรรมนูญและเหตุการณ์ในสมัยฟาสซิสต์ - ลัทธิและความคิดอันเป็นรากฐาน

๔๓

ลัทธิและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เรียกว่าเป็นของฟาสซิสต์ในตอนหลัง ๆ นั้น ไม่ได้มีมาแต่เดิม แต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายหลังที่ได้ปกครองประเทศมาหลายปีแล้ว และภายหลังที่ได้มีประสบการณ์แล้ว

๔๓

กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับแรกให้พรรคที่ได้คะแนนเสียง ๒๕ ใน ๑๐๐ ได้รับตำแหน่งผู้แทนราษฎรถึง ๒ ใน ๓ ของผู้ได้รับเลือกตั้งทั้งหมด

๔๔

การเริ่มใช้อำนาจบังคับข่มขู่โดยเฉพาะอย่างยิ่งเริ่มเมื่อมีการฆาตกรรมมัตเตออตตีเลชาอีควรคณะพรรคโซเชียลลิสต์ การอพยพและหนีออกไปนอกประเทศของนักการเมือง

๔๔

การลดหย่อนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๑๒๗ คน ที่ไม่ยอมมาร่วมประชุม และการดำเนินยุทธวิธีทางรัฐสภาผิดพลาดของสมาชิกสภา

๔๕

อัลเฟรโด รอกโก ผู้มีบทบาทในการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับโครงสร้างของรัฐฟาสซิสต์

๔๖

๑. การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่สำคัญต่าง ๆ

๔๗

นายกรัฐมนตรีถูกเปลี่ยนเรียกว่า “หัวหน้ารัฐบาล” และคำว่า “ท่านผู้นำ” (Duce) เอกสิทธิ์ที่ทำให้หัวหน้าคณะรัฐบาลมีอำนาจมาก

๔๘

คำกล่าวของมุสโสลินีที่สำคัญคือให้ทราบว่าสภาผู้แทนราษฎรจะต้องเลิกล้มไปในไม่ช้า ลัทธิฟาสซิสต์เป็นการตรงกันข้ามกับเสรีนิยม-ประชาธิปไตยที่ได้ประกาศใช้ใน ค.ศ. ๑๗๘๙ (คือในการปฏิวัติใหญ่ของฝรั่งเศส) สภาผู้แทนราษฎรหมายถึงโลกอันหนึ่งซึ่งฟาสซิสต์ได้ทำลายลงไปแล้ว

๔๙

๒. สภากรรมการใหญ่ของฟาสซิสต์

๕๐

ส่วนประกอบของสภากรรมการใหญ่ฟาสซิสต์

๕๑

๓. การสนับสนุนของประชาชนในระบอบฟาสซิสต์

๕๔

อันที่จริงระบอบฟาสซิสต์ก็นำความเจริญมาสู่อิตาลีเป็นอันมาก สำหรับภายในประเทศนั้นตั้งแต่ภายหลังชัยชนะของอิตาลีต่อเอธิโอเปียมาจนกระทั่งได้มีการถวายพระนามพระมหากษัตริย์อิตาลีเป็น พระเจ้าจักรพรรดิแล้วฐานะของรัฐบาลฟาสซิสต์ก็มั่นคงมาก

๕๕

การที่มุสโสลินีกำหนดนโยบายการต่างประเทศผิดพลาดนำอิตาลีเข้าสู่มหาสงครามโลกครั้งที่สองเป็นฝ่ายนาซีเยอรมันนั้น เมื่อฝ่ายอิตาลีและเยอรมันเริ่มเป็นฝ่ายล่าถอยและสัมพันธมิตรกำลังรุกไล่เข้ามาในดินแดนของอิตาลีนั้นก็เกิดความรู้สึกหวาดระส่ำระสาย ประชาชนพากันโทษมุสโสลินีและพรรคฟาสซิสต์ว่าต้องรับผิดชอบ

๕๖

๔. การประชุมครั้งสำคัญที่สุดของสภากรรมการใหญ่ฟาสซิสต์

๕๗

การประชุมของสภากรรมการใหญ่ฟาสซิสต์ไม่ได้มีมานานแต่เดือนธันวาคม ค.ศ. ๑๙๓๙ จนกระทั่งถึงวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๔๓ ผู้เสนอให้มีการประชุมครั้งสำคัญที่สุดของสภากรรมการใหญ่ฟาสซิสต์คราวนี้ประกอบด้วยบุคคลสำคัญยิ่งใหญ่ซึ่งล้วนเป็นสมาชิกของสภากรรมการนี้ทุกคน นอกจากมุสโสลินีเองแล้วยังมีผู้เข้าร่วมประชุมอีก ๒๗ คน ที่ควรกล่าวถึงก็คือ กรันตี

บอตโต จอมพล เดอโบโน เคนต์ ซาโน ฯลฯ การประชุมครั้งนี้เป็นการ
นำไปสู่การจับกุมตัวมุสโสลินีโดยพระมหากษัตริย์ในวันรุ่งขึ้น

๕๗

ผลของการลงคะแนนมติซึ่งเลขาธิการคณะพรรคฟาสซิสต์ได้จับไว้โดย
วิธีชานซีทีละคน ปรากฏว่ามีผู้เห็นด้วยญัตติตามที่กรันตีเป็นผู้เสนอ ๑๙ คน
มีงดเว้นไม่ลงคะแนน ๑ คน และไม่เห็นด้วย ๗ คน

๖๐

คำเตือนเป็นเชิงขู่ของมุสโสลินี

๖๑

ญัตติอันเป็นข้อเสนอของกรันตี มีข้อความยืดยาว แต่กำลังพยายาม
วิงวอนหัวหน้าคณะรัฐบาลให้ร้องขอต่อองค์พระมหากษัตริย์ให้ทรงรับเข้า
บัญชาการอย่างใกล้ชิดแท้จริง ในบรรดากำลังกองทัพประมาณยี่มาตรา ๕ ของ
ธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร

๖๒

พระเจ้าวิกตอร์-เอมมานูเอล ที่ ๓ พระมหากษัตริย์อิตาลีทรงแต่งตั้ง
จอมพลบาโคกลีโอ เป็นนายกรัฐมนตรีแทนมุสโสลินี

๖๓

เคนต์ซาโนได้เข้าเฝ้าพระมหากษัตริย์ในวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ค.ศ.
๑๙๔๓ ซึ่งก็ได้ทรงขอร้องให้เขากลับตำแหน่งเอกอัครราชทูตของอิตาลีประจำ
รัฐวาติกันต่อไป

๖๓

กัลปีอาตมูบงคกงทหารอาสาสมัครฟาสซิสต์ได้บอกแก่มุสโสลินีว่า ขอ
ให้ออกคำสั่งมา เราจะจัดการจับกุมพวกทรยศในทันทีทันใด

๖๔

๕. การจับกุมตัวมุสโสลินี

๖๔

เอกสารหรือลายพระหัตถ์ของพระมหากษัตริย์ที่ทรงประทานต่อที่
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัง (เมื่อ ๑ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๔๔) โดยได้ทรง
ยืนยันว่าได้ทรงอนุมัติให้ประกาศอย่างเปิดเผยได้ว่าพระองค์ได้มีการตัดสินพระ
ทัยอย่างเด็ดขาดแต่เดือนมกราคม ค.ศ. ๑๙๔๓ แล้วว่าจะต้องทำให้ระบอบ
ฟาสซิสต์สิ้นสุดลงและเพิกถอนมุสโสลินีออกจากตำแหน่ง และเหตุผลของ
ผู้แต่งหนังสือทางประวัติศาสตร์บางคนว่าด้วยเหตุใดจึงทรงแต่งตั้งจอมพล
บาโคกลีโอให้เป็นนายกรัฐมนตรี

๖๕

พระมหากษัตริย์ให้ทรงหาตัวมุสโสลินีไปเผ้าที่วิลลาชาวอยยา ในตอน
บ่ายของวันอาทิตย์ที่ ๒๕ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๔๓ ๖๕

การจับกุมตัวมุสโสลินีโดยตำรวจการบีเนรีภายหลังการเผ้าแล้ว ๖๖

เอกอัครราชทูตกัวริเลีย ซึ่งถูกเรียกให้มาดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่า
การกระทรวงการต่างประเทศในรัฐบาลของบาโดกลีโอเล่าถึงเรื่องที่พระมหากษัตริย์
ทรงเล่าเรื่องย่อ ๆ (เมื่อ ๓๐ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๔๓) ในการสนทนา
กับมุสโสลินีครั้งสุดท้ายให้ฟัง ๖๗

๖. การช่วยเหลือมุสโสลินีออกจากที่คุมขังและ “สาธารณรัฐสาโล” ๖๗

ฮิตเลอร์สนใจเป็นอย่างมากว่ามุสโสลินีถูกจับส่งตัวไปอยู่ที่ไหน และ
ฝ่ายอิตาลีไม่ยอมบอก ฮิตเลอร์เตรียมจะส่งพลร่มไปลงที่กรุงโรมเพื่อจับพระ
มหากษัตริย์อิตาลีกับพระราชวงศ์แต่ไม่มีโอกาสเหมาะ เยอรมันได้ส่งหน่วย
คอมมานโดพิเศษช่วยเอาตัวมุสโสลินีออกมาได้จากที่คุมขังที่กรันซัสโซ เมื่อ
วันที่ ๑๒ กันยายน ๖๘

การตั้งรัฐบาลฟาสซิสต์คนใหม่ และการตั้ง “สาธารณรัฐสาโล” โดยมี
มุสโสลินีเป็นประมุข พระได้แตกแยกกับฝ่ายพระมหากษัตริย์แล้วและมี
ปาโวลินีเป็นเลขาธิการคณะพรรคฟาสซิสต์ การประชุมสหพันธ์และสมามการ
อาชีพของฟาสซิสต์ที่เมืองเวโรนาและการประกาศหลัก ๑๘ ประการที่มุสโสลินี
ได้ร่างขึ้น ๖๙

ร่างโครงการเศรษฐกิจของรัฐใหม่เป็นไปในทางโซเซียลิสต์ แต่ทางฝ่าย
เยอรมันยังไม่เห็นด้วยนัก คนอิตาเลียนหนุ่ม ๆ ก็พากันหลบหนีไปมากและ
ไปเข้ากับ “พวกต่อต้าน” ทำการต่อสู้กับเยอรมันและอิตาลีของมุสโสลินี ๖๙

๗. การตั้งศาลพิเศษวิสามัญเพื่อพิจารณาคดีที่สมาชิกสภากรรมการใหญ่ฟาส- ๗๐ ซิสต์ถูกจับกุมในฐานะทรยศที่เมืองเวโรนา

“ปาโวลินี” เลขาธิการคณะฟาสซิสต์คนใหม่ได้เสนอให้มีการจัดตั้งศาล
พิเศษขึ้นในจังหวัดต่าง ๆ เพื่อพิจารณาโทษสมาชิกฟาสซิสต์เดิมทุกคนที่ถูก

กล่าวหาว่าเป็นผู้ทรยศประเภทหนึ่ง กับศาลพิเศษวิสามัญ เพื่อพิจารณาอดีตสมาชิกสภากรรมการใหญ่ฟัสซิสต์ ซึ่งลงมติเห็นชอบกับญัตติของกรันดี ศาลนี้ไม่ขึ้นกับขบวนการยุติธรรมธรรมดาแต่ขึ้นอยู่กับคณะพรรคฟัสซิสต์ โทษที่จะลงก็คือประหารชีวิต และที่รองลงไปก็คือจำคุก ระหว่าง ๕ ปี ถึง ๓๐ ปี ๗๐

พวกฟัสซิสต์เดิมที่ถูกเยอรมันและมุสโสลินีผูกใจเจ็บแค้นอยู่ได้ถูกจับกุมโดยเฉพาะสมาชิกสภากรรมการใหญ่ฟัสซิสต์ที่หนีไป ไม่ทันที่ถูกจับกุมรวมทั้งแกนนำชาโนบุตรเขยมุสโสลินีและจอมพลเดอโบโน สมาชิกแรกเริ่มของฟัสซิสต์ที่เดินเข้ากรุงโรมพร้อมกับมุสโสลินีก็ถูกตัดสินประหารชีวิต ๗๑

มีการพยายามที่จะช่วยชีวิตแกนนำชาโนโดยการแลกเปลี่ยนกับนักที่รายวันลับของชาโนที่ได้ทำไว้เป็นอย่างดี แต่ถูกพลกไป ๗๑

คนสำคัญของฝ่ายเยอรมันหลายคนได้พยายามติดต่อกับฝ่ายสัมพันธมิตรอย่างลับ ๆ เพื่อหาทางออกจากความพ่ายแพ้สงครามให้ดีที่สุด แต่มุสโสลินีไม่ได้รับการบอกเล่าให้ทราบ การหลบหนีของมุสโสลินีไปทางเหนือของประเทศ ทำให้เขาถูกจับตัวได้พร้อมกับกลารา เปตซ์ชีกรยาน้อย พวกต่อต้านซึ่งอ้างคำสั่งของคณะกรรมการกฤษฎีกาอากาศเหนือให้นำตัวมุสโสลินีกับกรยาน้อยไปประหารเสียโดยการยิงเป้า ๗๓

ส่วนที่ ๓ รัฐธรรมนูญและการปกครอง ภายหลังสมัยฟัสซิสต์

บทที่ ๑ รัฐบาลบาโดกลีโอ ครั้งที่สอง และ “กติกาสหประชาแลร์โน” และรัฐบาลชดโบโนมี ๗๔

รัฐบาลของจอมพลบาโดกลีโอได้เข้ารับตำแหน่งแต่วันที่ ๒๖ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๔๓ จนถึงวันที่ ๘ กันยายน (รวม ๔๕ วัน) จึงมีการสงบศึกกับสัมพันธมิตร ๗๕

การเจรจาเพื่อสงบศึกได้กระทำกันอย่างลับ ๆ ที่จริงได้มีการลงนามสงบศึกกันอย่างลับ ๆ เมื่อวันที่ ๓ กันยายน แต่ต้องรอไปหลายวันเพราะกลัวเยอรมันจะเข้ายึดเอาอิตาลี พระมหากษัตริย์กับจอมพลบาโดกลีโอต้องหนีจากกรุงโรมไปเมืองบรินดีซีซึ่งสัมพันธมิตรได้ยึดครองไว้แล้ว

๗๕

สภาพของสงครามกลางเมืองได้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง การสงบศึกในวันที่ ๘ กันยายน และการรุกโดยยึดครองของเยอรมันในอิตาลีได้ทำให้เกิดการต่อต้านมากมาย กองโจรต่อต้านที่เรียกว่า “พวกปาร์ตีซังส์” ได้มีอยู่ทั่วไป บรรดาพรรคการเมืองต่าง ๆ ได้โผล่ขึ้นมาให้เห็น

๗๖

อิตาลีได้ประกาศสงครามกับเยอรมนีในวันที่ ๑๓ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๔๓ ที่ท่าและความคิดเห็นแตกต่างของอังกฤษและอเมริกาในส่วนของอิตาลี

๗๗

รัฐบาลของพระเจ้าวิกตอร์-เอมมานูเอลที่ ๓ ซึ่งได้อพยพไปอยู่ในตอนใต้ของอิตาลีได้ประสบปัญหาเกี่ยวกับความเป็นปรปักษ์ของพวกแอนตี้ฟาสซิสต์ที่กลับคืนมาสู่อิตาลีภายหลังที่ได้เนรเทศตนเองไปอยู่ในต่างประเทศ ซึ่งประกอบรวมกันเป็น “คณะกรรมการปลดปล่อยแห่งชาติ” หรือ “ฟิเนฟูเสรีภาพ” และมีเงื่อนไขในการที่จะยอมเข้าร่วมเป็นรัฐบาลได้ก็จะต้องให้พระมหากษัตริย์ทรงสละราชสมบัติก่อน การตั้งข้อเรียกร้องเช่นนี้ทำให้เซอร์ซิลล์มีปฏิกิริยามาก แต่ด้วยการเสนอแนะให้ขั้วโลศัตรูของประเทศชาติไปเสียก่อนของหัวหน้าพรรคคอมมิวนิสต์คือ “โตกลีออตตี” และด้วยการบีบบังคับของสหรัฐอเมริกาที่มีการประนีประนอมกันได้ พรรคการเมืองทั้งหกพรรคก็ได้ยอมเข้าร่วมรัฐบาลรวมแห่งชาติโดยมีจอมพลบาโดกลีโอเป็นนายกรัฐมนตรี

๗๘

พระเจ้าวิกตอร์-เอมมานูเอลที่ ๓ ได้ทรงมอบอำนาจของพระองค์ให้แก่เจ้าชายอุมแบร์โตรัชทายาทเมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. ๑๙๔๔ โดยได้ให้ทรงดำรงตำแหน่งเป็นผู้สำเร็จราชการแทน แต่การสละราชสมบัติของพระมหากษัตริย์ได้มีต่อมาโดยเด็ดขาดในวันที่ ๙ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๖

๗๙

การตั้งคณะรัฐบาลใหม่ขึ้นแทนรัฐบาลของจอมพลบาโดกลีโอโดยมีโบโนมี เป็นนายกรัฐมนตรี

๗๙

บทที่ ๒ อิตาเลียภายหลังเวลาที่สงครามได้สิ้นสุดลงแล้ว

๘๐

อิตาเลียภายหลัง ค.ศ. ๑๙๔๕ เรียกว่าเป็น “กาลเวลาของสิ่งมหัศจรรย์”

๘๑

คณะพรรคคริสเตียน-เดโมแครตซึ่งมี “เดอ กัสเปรี” เป็นหัวหน้า

๘๑

ขอย้อนกล่าวไปถึงตอนต้นปี ค.ศ. ๑๙๔๕ การปฏิวัติมีที่ท่าว่าจะรุนแรงขึ้น เมื่อลุ่มแม่น้ำโปหลุดพ้นจากการควบคุมของเยอรมัน ทำให้พวกกองโจรต่อต้านในตอนเหนือของอิตาลีเข้ายึดครองโรงงานและทำการริบทรัพย์สมบัติจากเจ้าของซึ่งถูกหาว่าร่วมมือกับกองทัพเยอรมัน โบโนมีหัวหน้ารัฐบาลต้องสละตำแหน่งนายกรัฐมนตรีให้ แฟรซุซิโอ ปาร์รี คณะกรรมาธิการของสัมพันธมิตรได้ตัดอำนาจของคณะกรรมการปลดปล่อยแห่งชาติในตอนเหนือออก

๘๒

บทที่ ๓ พระราชกำหนดลงวันที่ ๒๕ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๔๔ ของผู้สำเร็จราชการและสภาที่ปรึกษาแห่งชาติ

๘๓

พระราชกำหนดลงวันที่ ๒๕ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๔๔ ของผู้สำเร็จราชการมีบทบัญญัติแสดงความปรารถนาออกมาให้ประชาชนทราบว่า “หลังจากที่ดินแดนของชาติได้หลุดพ้นเป็นอิสระแล้ว รูปแบบของสถาบันการปกครองจะเป็นไปโดยการที่ประชาชนอิตาลีจะเลือกเอา ในการนี้ก็จะมีการเลือกตั้ง “สมัชชาร่างรัฐธรรมนูญ” ขึ้น”

๘๓

“สภาหรือสมัชชาที่ปรึกษา” ที่มีขึ้นก่อนมี “สมัชชาร่างรัฐธรรมนูญ” ประกอบด้วยสมาชิก ๒๒๒ คน มีเคาน์ต์สฟอร์ซาเป็นประธาน จะเข้าร่วมในการใช้คำปรึกษาทางการใช้อำนาจนิติบัญญัติ เป็นสภาผู้แทนราษฎรกลายๆ เพราะอำนาจนิติบัญญัติส่วนใหญ่ในขณะนั้นยังอยู่ในกำมือของรัฐบาล “สมัชชาที่ปรึกษา” จะกระทำหน้าที่ตรวจตราและควบคุมราชการบริหาร “สมัชชาที่ปรึกษา” นี้เกิดขึ้นโดยพระราชกำหนดหมายเลข ๑๔๖ ลงวันที่ ๕ เมษายน

ได้มีกฤษฎีกาลงวันที่ ๑๖ มีนาคม ๑๙๔๖ ได้ออกมายืนยันรับรองว่าการเรียกประชุมสมัชชาร่างรัฐธรรมนูญจะอยู่ แต่ก็จะมีการปรึกษาหารือประชาชนโดยตรงอีกโดยให้มีการลงคะแนนแสดงประชามติเพื่อขอทราบความปรารถนาของประชาชนในรูปแบบแห่งระบอบการเมืองในอนาคต

๘๕

การเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับพวกคาทอลิกโดยความปรารถนาของพวกเขา คอมมิวนิสต์ในเดือนธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ เป็นการทำให้สามารถตั้งคณะรัฐบาลที่มีเดอแกส์เปรีเป็นนายกรัฐมนตรีสำเร็จไปได้โดยรวดเร็ว

๘๖

บทที่ ๔ จำนวนคณะรัฐมนตรีตั้งแต่สมัยกฤษฎีกาพรรคฟาสซิสต์ ถูกเลิกตั้งไปจนกระทั่งคณะรัฐมนตรีชุดแรก ภายหลังการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญปัจจุบันของสาธารณรัฐอิตาลีลงวันที่ ๒๗ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๗ (คือที่ใช้อยู่ในทุกวันนี้) รวม ๕ ชุด (มีรายนาม)

๘๖

ในสมัยคณะรัฐมนตรีชุดที่ ๕ ซึ่งมี เดอแกส์เปรีเป็นนายกรัฐมนตรี (ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ - เมษายน ค.ศ. ๑๙๔๘) ได้มีการลงคะแนนแสดงประชามติโดยราษฎรว่าจะให้การปกครองเป็นรูปใดต่อไป นอกจากนี้ยังมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญฉบับลงวันที่ ๒๗ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๗ อีกด้วย (รายละเอียดอยู่ในบทที่ ๕)

๘๗

บทที่ ๕ การลงคะแนนแสดงประชามติในการเลือกระบอบการเมืองในอนาคตและการเลือกตั้งสมาชิกสมัชชาร่างรัฐธรรมนูญใน ค.ศ. ๑๙๔๖

๘๘

๑. การแสดงประชามติหรือ “เรเฟเรนด์ม” ได้กระทำเมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๔๖ ปรากฏว่าประชาชนได้ลงคะแนนให้เป็นสาธารณรัฐ ๑๒ ล้าน ๖ แสนเศษ และให้เป็นราชาธิปไตย ๑๐ ล้าน ๖ แสนเศษ (คิดเป็นส่วนสัดจะได้ประมาณ ๕๔ ต่อ ๔๖ ใน ๑๐๐)

๘๘

๒. เมื่อประชาชนส่วนมากได้ลงคะแนนเลือกกระบวนการปกครองให้เป็น
สาธารณรัฐเช่นนี้แล้วก็เป็นการผูกพัน “สภาร่างรัฐธรรมนูญ” ที่จะต้องร่าง
รัฐธรรมนูญใหม่ตามความต้องการของคนส่วนมาก คือร่างรัฐธรรมนูญของ
สาธารณรัฐอิตาลี

๓. การเลือกตั้งสมาชิกของสมัชชาร่างรัฐธรรมนูญซึ่งกระทำกันวันเดียว
กับการเลือกตั้งขึ้นเป็นจำนวน ๕๕๖ คน

๔. ในการร่างรัฐธรรมนูญนั้นได้มอบหมายให้กรรมการคณะหนึ่งมี
จำนวน ๗๕ คน เป็นผู้ร่างขึ้น

๕. สภาร่างรัฐธรรมนูญประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากพรรคการเมือง
หลายพรรค แต่มาจากพรรคใหญ่สองพรรคคือพรรคคริสเตียน — เดโมแครต
และพรรคคอมมิวนิสต์

๖. การเลือกตั้งทั่วไปที่มีต่อมา พรรคคอมมิวนิสต์ได้เลื่อนขึ้นมาโดยมีผู้
ได้รับเลือกของพรรคเป็นลำดับสองรองจากพรรคคริสเตียน — เดโมแครต
(ต่อมาจากสมัยสมัชชาร่างรัฐธรรมนูญ)

๗. พรรคอื่นๆ เช่น พรรค “สาธารณรัฐ” “ฟาสซิสต์ใหม่” “กษัตริย์
นิยมแห่งชาติ” “ลีเบอร์ล” ฯลฯ ซึ่งเป็นพรรคขนาดเล็ก

บทที่ ๖ การปฏิบัติงานของสภาหรือสมัชชาร่างรัฐธรรมนูญ

การเลือกตั้งสมาชิกเข้าในสมัชชาร่างรัฐธรรมนูญให้กระทำกันอย่างถูก
ต้องหลังจากที่ถูกกระบอบฟาสซิสต์มาบังคับเสียกว่า ๒๐ ปี มีบุคคลสำคัญใน
ระบอบการปกครองแบบรัฐธรรมนูญราชาธิปไตย ก่อนสมัยฟาสซิสต์ได้รับเลือก
เข้ามาเป็นสมาชิกหลายคน โดยเฉพาะผู้ที่เคยเป็นอดีตนายกรัฐมนตรี เช่น
โบโนมี, ปาร์รี, นิตตี, ออร์ลันโด

สมัชชาร่างรัฐธรรมนูญได้รับมอบอำนาจตามกฎหมายที่สถาปนาสมัชชา
ขึ้นว่าให้ทำร่างรัฐธรรมนูญให้เสร็จภายใน ๘ เดือน แต่ได้ขยายเวลาออกไป

อีกเล็กน้อยเพราะต้องมีหน้าที่จัดทำกฎหมายเหมือนกับรัฐสภาอีกด้วย คณะกรรมการการทั้ง ๗๕ คนได้แยกออกเป็นคณะอนุกรรมการสามคณะด้วยกัน

๙๑

(สมัชชานี้ได้ถูกเรียกให้เข้ามาประชุมในวันที่ ๒๕ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๔๖ แสดงให้เห็นถึงยุคใหม่แห่งชีวิตทางการเมืองของอิตาลี เรียกกันว่าเป็น “ยุควางรัฐธรรมนูญ”)

๙๒

ส่วนที่ ๔ ลักษณะทั่วไปของรัฐธรรมนูญอิตาลีปัจจุบัน

(ลงวันที่ ๒๗ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๗)

๙๓

บทที่ ๑ ข้อความทั่วไป

๙๓

รัฐธรรมนูญของอิตาลีฉบับนี้มีความสัมพันธ์เกี่ยวของใกล้ชิดกับรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐฝรั่งเศสลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๔๖ (คือรัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่ในสาธารณรัฐครั้งที่สี่ของฝรั่งเศส) อย่างปฏิเสธไม่ได้

๙๓

สาธารณรัฐอิตาลีปัจจุบันนี้ ได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาวางรัฐธรรมนูญขึ้นแต่เมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๔๖ มีสมาชิกพรรคการเมืองใหญ่ที่เป็นหลักสามพรรคได้รับเลือกเข้ามามากที่สุด คริสเตียน-เดโมแครต (๒๐๗ คน) โซเชียลลิสต์ (๑๑๕ คน) และ คอมมิวนิสต์ (๑๐๔ คน)

๙๔

บทที่ ๒ เรื่องที่บรรจุอยู่ในมาตราต่าง ๆ

๙๕

รัฐธรรมนูญอิตาลีฉบับนี้มีความยาวถึง ๑๓๙ มาตรา ยังมีบทบัญญัติเฉพาะกาลหรือชั่วคราว และสุดท้ายอีก ๑๘ ประการ ใน ๑๓๙ มาตรานั้น แบ่งออกเป็นหลักการอันเป็นมูลฐานเสีย ๑๒ มาตรา

๙๕

๑. ภาคหนึ่งว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง

๙๕

มี ๔๒ มาตรา รวมทั้งสิทธิในทางสังคมและเศรษฐกิจไว้อีกหลายประการด้วยกัน

๒. ภาคสองว่าด้วยการจัดองค์การของสาธารณรัฐ

๙๖

มี ๘๕ มาตรา

๓. บทบัญญัติเฉพาะกาลหรือชั่วคราวและสุดท้าย

๙๗

มี ๑๘ ประการ

๔. เรื่องความสัมพันธ์กับศาสนาอาทอลิก

๙๗

ตามมาตรา ๗ ของรัฐธรรมนูญมีว่า “รัฐอิทาลีและศาสนาอาทอลิก แต่ละฝ่ายก็มีความเป็นอิสระและอธิปไตยภายในขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ของตน ความเกี่ยวพันของทั้งสองฝ่ายมีบัญญัติอยู่ในกติกาสัญญาหรือความตกลงลาตริง”

๙๗

เรื่องนี้ทำให้เกิดมีปัญหาในการใช้และการตีความต่อไปนี้เหมือนกัน

๙๘

สนธิสัญญาทางศาสนาใหม่

การลงนามระหว่างคาร์ดินัล กาสาโรลีกับนายกรัฐมนตรีเปตตีโน กราซี เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๘๕ ในสนธิสัญญาทางศาสนาฉบับใหม่ที่เปลี่ยนแปลงของเดิมเพียงเล็กน้อย แต่ก็ทำให้ศาสนาอาทอลิกมิได้เป็นศาสนาของรัฐเหมือนเช่นเดิม

๑๐๑

๕. สิทธิริเริ่มเสนอร่างกฎหมายและการแสดงประชามติ

๑๐๒

ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันประชาชนมีสิทธิเสนอร่างกฎหมายได้และมีบทบัญญัติให้มีการแสดงประชามติได้ด้วย

๖. ชาวต่างประเทศมีสิทธิที่จะลี้ภัย และการปฏิเสธไม่ใช้การทำสงครามเป็นวิธีการแก้ปัญหาคาขัดแย้งระหว่างประเทศ

๑๐๒

บทที่ ๓ รัฐธรรมนูญที่ไม่สำเร็จบริบูรณ์

๑๐๓

รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีบทบัญญัติมากหลายที่เป็นแต่เพียงกำหนดขอบเขตของความมุ่งหมายหลายอย่างกว้างๆ ไว้เท่านั้นเป็นเรื่องทั้งไว้ในรัฐบาลในภายหน้าต่อไป แม้กระทั่งกลไกของรัฐที่จะสถาปนาขึ้นใหม่ ก็ไม่มีบทบัญญัติครบถ้วนบริบูรณ์ไว้

ส่วนที่ ๕ องค์การต่างๆในรัฐธรรมนูญ

๑๐๕

บทที่ ๑ รัฐสภา

๑๐๕

๑. การมีสองสภา

๑๐๕

๒. การเลือกตั้ง

๑๐๖

มีกฎหมายในอิตาลีกำหนดว่าการไปทำการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเป็นหน้าที่หรือภาระผูกพันต้องทำ แต่ไม่มีบทกฎหมายเป็นการแข่งขันแต่ประการใดตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๔๖ เป็นต้นมาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้รับเลือกตั้งด้วย “วิธีการเป็นผู้แทนตามส่วนแห่งคะแนนที่ได้รับ”

๑๐๖

๑๐๖

สำหรับสถาบันสมาชิกได้รับเลือกตั้งมาตามฐานชื่อ “เขตแขวง”

๑๐๖

๓. การจัดทำกฎหมาย

๑๐๗

การประกาศใช้กฎหมาย

๑๐๗

การประกาศโฆษณากฎหมาย

๑๐๗

ให้สังเกตด้วยว่าคณะกรรมการธิการของรัฐสภามีอำนาจในทางนิติบัญญัติหรืออำนาจเกี่ยวกับการจัดทำกฎหมายด้วย

๑๐๘

๔. รายนามประธานสภานิติบัญญัติต่าง ๆ ที่ได้มีมาแล้ว

๑๐๙

(๑) สภาองราชธรรมนูญ

๑๐๙

(๒) สภาผู้แทนราษฎร

๑๐๙

(๓) สถาบันหรือวุฒิสภา

๑๑๐

ในการประชุมร่วมกันของสภาทั้งสอง รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานของรัฐสภาที่ประชุมร่วมกัน และให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎร (Bureau) เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ของที่ประชุม

๑๑๑

๕. กลุ่มสมาชิกรัฐสภา

๑๑๒

กลุ่มสมาชิกรัฐสภา หมายความว่า กลุ่มในสภาผู้แทนราษฎรและกลุ่มในวุฒิสภาของอิตาลี

๑๑๒

ในรัฐสภาของประเทศที่มี “การปกครองโดยระบอบรัฐสภา” โดยปกติจะต้องมีกลุ่มการเมืองในแต่ละสภา คือ กลุ่มการเมืองในสภาผู้แทนและในวุฒิสภา ทั้งนี้เป็นกลุ่มที่รวมสมาชิกซึ่งสังกัดในพรรคการเมืองเดียวกัน หรือที่มีความคิดเห็นในทางการเมืองเอนเอียงไปในทางเดียวกัน เข้าไว้ด้วยกัน ๑๑๒

ในประการที่ไม่ยอมให้มีการตั้งพรรคการเมือง หรือที่ยอมให้มีพรรคการเมืองได้แต่เพียงพรรคเดียว จะไม่มีการจัดตั้ง “กลุ่มสมาชิกรัฐสภา” เป็น “กลุ่มการเมือง” ขึ้นเพราะไม่มีความจำเป็นอันใด ๑๑๒

การพัฒนาของพรรคการเมืองในยุคปัจจุบัน ทำให้มีการพัฒนาการมีผู้แทนของพรรคการเมืองในรัฐสภาด้วย “กลุ่มสมาชิกรัฐสภา” จึงเป็นองค์กรของพรรคการเมืองในแต่ละสภาด้วย ๑๑๓

(๑) กลุ่มสมาชิกรัฐสภาในสภาผู้แทนราษฎรของอิตาลีแต่ละสมัยสภาชุดที่ ๑ (ค.ศ. ๑๙๔๘) มาจนปัจจุบัน ๑๑๕

(๒) กลุ่มสมาชิกรัฐสภาในสภานหรือวุฒิสภาของอิตาลีแต่ละสมัยสภาชุดที่ ๑ (ค.ศ. ๑๙๔๘) มาจนปัจจุบัน ๑๑๘

บทที่ ๒ ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐ ๑๒๐

๑. บทบัญญัติทั่วไป ๑๒๐

อำนาจหน้าที่ตลอดจนคุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นประธานาธิบดีได้นั้นมีบทบัญญัติอยู่ในลักษณะ ๒ ของรัฐธรรมนูญตั้งแต่มาตรา ๘๒ ไปจนถึงมาตรา ๙๑ แต่ก็ไม่ครบบริบูรณ์ทุกอย่างในลักษณะ ๒ นี้ แต่ยังมีอยู่ในลักษณะและส่วนอื่น ๆ อีก เช่นในเรื่องการประกาศใช้กฎหมายโดยประธานาธิบดี (ตามมาตรา ๗/๓ ของรัฐธรรมนูญ ประธานาธิบดีจะต้องประกาศใช้ภายในเวลาหนึ่งเดือนหลังจากที่การลงมติให้ใช้ได้แล้ว หรือในกรณีที่แต่ละสภาด้วยการลงคะแนนมากกว่ากึ่งของสมาชิกของตนได้แสดงออกมาว่าเป็นเรื่องเร่งด่วน กฎหมายนั้นก็จะต้องประกาศใช้ภายในเวลาที่สภาจะได้อำหนดไว้ ๑๒๐

ประธานาธิบดีจะได้รับเลือกตั้งให้อยู่ในตำแหน่งเป็นเวลาเจ็ดปี

๑๒๑

ในทุกกรณีที่ประธานาธิบดีไม่สามารถจะปฏิบัติภารกิจหน้าที่ได้ ประธาน-
 ธานสภาบน (วุฒิสภา) จะเป็นผู้ปฏิบัติ

๑๒๑

ในกรณีที่ประธานาธิบดีไม่สามารถจะปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นประจำหรือถึง
 แก่สัญกรรมหรือลาออก ประธานสภาผู้แทนราษฎรจะเป็นผู้กำหนดให้มีการ
 เลือกประธานาธิบดีใหม่ภายใน ๑๕ วัน หรือกว่า ถ้าสภาทั้งสองกำลังถูกยุบ

๑๒๑

ในการกระทำของประธานาธิบดีทุกเรื่องจะต้องมีการลงนามกำกับรับผิดชอบ
 โดยบรรดารัฐมนตรีที่เป็นผู้เสนอและเป็นผู้รับผิดชอบในการนี้

๑๒๒

การกระทำที่มีคุณค่าในทางกฎหมายหรือที่มีกฎหมายกล่าวกำหนดไว้ จะ
 ต้องมีการลงนามกำกับโดยนายกรัฐมนตรีอีกด้วย

๑๒๒

๒. การยุบสภาโดยประธานาธิบดี

๑๒๒

การยุบสภานั้นประธานาธิบดีเป็นผู้ยุบได้ทั้งสองสภา แต่จะไม่ใช่อำนาจ
 นี้ภายในระยะเวลาหกเดือนหลังที่สภาจะพ้นจากตำแหน่งหน้าที่

๑๒๒

๓. วิธีการเลือกตั้งประธานาธิบดี

๑๒๓

การเลือกตั้งประธานาธิบดีกระทำโดยองค์คณะผู้ทำการเลือกตั้งพิเศษ ซึ่ง
 ประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาและผู้แทนเขตแขวง
 (รวมทั้งสิ้นจำนวนเต็มประมาณ ๑๐๐๘ คน)

๑๒๓

ในสาธารณรัฐอิตาลีนั้นจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ ได้มีการเลือกตั้งประธานา-
 ธิบดีแล้วรวม ๘ คน (รวมทั้งนายเออนิโกลาประมุขของประเทศชั่วคราว)

๑๒๔

บทที่ ๓ คณะรัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรี

๑๓๐

ประธานาธิบดีเป็นผู้แต่งตั้งนายกรัฐมนตรี ท่านผู้เป็นผู้เสนอนาม
 รัฐมนตรีอื่น ๆ ให้ประธานาธิบดีแต่งตั้ง

๑๓๐

นายกรัฐมนตรีเป็นผู้นำนโยบายทั่วไปของรัฐบาล และบรรดารัฐมนตรี
 ต้องรับผิดชอบร่วมกันในการกระทำของที่ประชุมคณะรัฐมนตรี และต้องรับ
 ผิดชอบเป็นการเฉพาะตัวในการกระทำของกระทรวงที่ตนดูแลบังคับบัญชา

๑๓๐

รัฐบาลจะต้องได้รับความไว้วางใจจากสภาทั้งสอง สภาแต่ละสภาจะให้หรือจะเพิกถอนความไว้วางใจต่อคณะรัฐมนตรีได้โดยเสนอญัตติที่ให้เหตุผล และญัตตินี้จะได้รับการลงคะแนนโดยวิธีการเรียกชื่อให้มาลงที่ละคน

๑๓๑

คณะรัฐมนตรีที่ต้องออกไปนั้น มีน้อยมากที่เป็นเพราะมีการลงมติไม่ไว้วางใจ แต่เป็นลาออกไปโดยสมัครใจเพราะเหตุผลต่าง ๆ ที่จะบริหารต่อไปได้โดยยากมากกว่า

๑๓๑

คณะรัฐมนตรีใน อิตาลี ที่ได้ตั้งขึ้นนับแต่สมัยเดอกัสเปรีเป็นนายกรัฐมนตรีครั้งแรกในวันที่ ๑๐ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ จนถึงสมัยที่ “กราซี” เป็นนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๙๓ นับได้ ๔๒ คณะ อย่างไรก็ตามถึงมีการเปลี่ยนคณะรัฐบาลบ่อย ๆ รัฐมนตรีคนเดิมก็กลับเข้ามารับตำแหน่งเป็นหัวหน้ารัฐบาลใหม่อยู่เสมอ ๆ เช่น เดอกัสเปรี (๘ ครั้ง) ฟันฟานี อันเดรอตตี, รุมอร์, โมโร (คนละ ๕ ครั้ง นับจนถึง ค.ศ. ๑๙๙๖ นี้)

๑๓๒

คณะรัฐมนตรีทุกชุดตั้งแต่เริ่มสถาปนาสาธารณรัฐมา ส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกของพรรคคริสเตียน-เดโมแครต โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวนายกรัฐมนตรีในชั้นหลัง ๆ นี้ แม้จะมีนายกรัฐมนตรีที่มีใจมาจากคณะพรรคคริสเตียน-เดโมแครตบ้าง แต่ส่วนใหญ่ที่สุดหรือส่วนข้างมากของรัฐมนตรีในคณะก็จะมาจากพรรคคริสเตียน-เดโมแครต “สปาดอลินี” ซึ่งเป็นสมาชิกพรรคสาธารณรัฐและวามีสมาชิกได้เป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกที่มีใจเป็นคริสเตียน-เดโมแครต ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๙๑-๑๙๙๒ ทุกวันนี้ก็มี “กราซี” แห่งพรรคโซเชียลลิสต์ ซึ่งได้เป็นนายกรัฐมนตรีมาแล้วถึงสองครั้ง

๑๓๓

คณะรัฐมนตรีอิตาลีแต่เริ่มแรกมาก็เป็นรัฐบาลผสมประกอบด้วย พรรคคริสเตียน-เดโมแครต ซึ่งเป็นแกนในการจัดตั้งอยู่แล้ว นอกนั้นก็ยังมีพรรคโซเชียลลิสต์ และพรรคเล็กอื่น ๆ อีกเป็นครั้งคราว เช่น พรรคโซเชียล-เดโมแครต พรรคลิเบอรอล พรรครีพับลิกัน หรือสาธารณรัฐ ส่วนพรรคคอมมิวนิสต์นั้นเข้าร่วมด้วยแต่ในระยะแรก ๆ ของการมีสาธารณรัฐเท่านั้น

๑๓๔

ส่วนที่ ๒ การปกครองท้องถิ่นหรือ “รัฐ เขตแขวง” ของอิตาลี

๑๓๕

บทที่ ๑ ข้อความทั่วไป

๑๓๕

ในอิตาลีถึงแม้จะมีใช้เป็น “สหพันธรัฐ” หรือรัฐรวมรูปอื่นใดก็ตาม แต่ก็มีวิธี “การปกครองท้องถิ่น” ก้าวหน้าผิวกว่ารัฐเดี่ยวหรือรัฐธรรมดาดูอื่น ๆ “การปกครองท้องถิ่น” นี้อย่างนำไปปะปนกับ Local Government ที่มีผู้แต่งตำราบางท่านนำไปใส่ไว้ในคำอธิบายกฎหมายปกครอง ทำให้คิดว่าเป็นการปกครองแบบเทศบาล แต่แท้ที่จริงเป็นเรื่องของกฎหมายรัฐธรรมนูญ

๑๓๕

ในการปกครองของอิตาลี การปกครองท้องถิ่นเป็นเรื่องของ “เขตแขวง” ซึ่งเป็นของใหม่ ทำให้เกิดเป็นรูป “รัฐเขตแขวง” (Etat régional) “รัฐเขตแขวง” นี้ ผู้แต่งตำราบางท่านอธิบายว่าเป็นรัฐที่อยู่ระหว่าง “รัฐธรรมดาหรือรัฐที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน” กับรัฐที่เรียกกันว่า “สหพันธรัฐ” “รัฐเขตแขวง” มีใช้เป็นเพียงแต่ประกอบกันเป็นส่วนสำเร็จในทางการบริหารเท่านั้น แต่ยังเป็นส่วนสำเร็จในทางการเมืองอีกด้วย ในระบบการปกครองตนเองของรัฐเขตแขวงนั้น แม้กระทั่งฝ่ายนิติบัญญัติของรัฐก็จะไปเปลี่ยนแปลงลงล่างอำนาจหน้าที่ของเขตแขวงโดยกฎหมายธรรมดาไม่ได้ จะต้องอาศัยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

๑๓๖

“รัฐเขตแขวง” กับ “สหพันธรัฐ” มีความแตกต่างที่สำคัญคือส่วนต่าง ๆ ที่ปกครองตนเองของสหพันธรัฐยังมีสภาพหรือคุณสมบัติของรัฐอยู่ และก็เรียกกันว่า “รัฐ” (ที่เป็นสมาชิกของสหพันธรัฐ) แต่ในระบบของ “รัฐเขตแขวง” นั้น กินแดนส่วนต่าง ๆ แม้จะมีอิสระปกครองในทางการเมืองภายในของตนเอง แต่ก็ไม่มีลักษณะโดยเฉพาะที่จะทำให้เกิดเรียกว่าเป็นรัฐสมาชิกของสหพันธรัฐ

๑๓๖

ในรัฐธรรมนูญอิตาลียังมีบทบัญญัติของมาตราอีกมากมายที่แสดงว่าต้อง-

ถิ่นต่าง ๆ เป็นส่วนประกอบที่มีสาระสำคัญในการปกครองท้องถิ่น เช่น เขต
แขวง จังหวัด และตำบล

๑๓๙

บทที่ ๒ ลักษณะบางประการของ “รัฐเขตแขวง” ในอดีต ๑๔๐

๑. “เขตแขวง ที่มีฐานะพิเศษ” ๑๔๐

รัฐบาลอิตาลีได้ออกกฎหมายมีลักษณะเป็นรัฐธรรมนูญเพื่อบรรจง
สภาพพิเศษของเขตแขวงเหล่านี้ เช่น เกาะซิดีเลีย เกาะซาร์ดีเนีย ฯลฯ เขต
แขวงที่มีฐานะพิเศษเหล่านี้ มี ๑. สถานเขตแขวง ๒. คณะกรรมการเขตแขวง
หรือคณะรัฐมนตรีฝ่ายบริหารของเขตแขวง มีประธาน (คล้ายนายกรัฐมนตรี)
ของเขตแขวง และ ๓. ในทุกเขตมี “ข้าหลวง” ผู้แทนรัฐบาลอยู่ประจำ

๒. “เขตแขวงธรรมดา” ๑๔๒

“เขตแขวงธรรมดา” นี้มีองค์กรประกอบด้วยสมัชชา (หรือสภา) มี
รัฐมนตรีหรือคณะบริหารของตนเอง ๑๔๒

สมาชิกสมัชชาแห่งเขตแขวงอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปี สมัชชาอาจจะ
ถูกยุบได้โดย “ข้าหลวง” ผู้แทนของรัฐซึ่งรัฐบาลเป็นผู้แต่งตั้งไปประจำเขต
แขวงเป็นผู้เสนอต่อรัฐบาลให้ยุบเสีย เพราะทำการละเมิดต่อธรรมนูญอัน
กำหนดฐานะพิเศษของเขตแขวง แนวคิดการที่จะทำให้ยุบได้ไม่ยากนัก (โดย
เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเขตแขวงที่มีฐานะพิเศษ) และจะต้องมีการอภิปรายกันใน
ที่ประชุมแห่งรัฐสภาของประเทศ เมื่อมีการยุบแล้วจะต้องมอบการบริหาร
ธรรมดาให้แก่คณะกรรมการวิสามัญสามคนซึ่งจะต้องจัดให้มีการเลือกตั้ง
สมาชิกสมัชชาชุดใหม่ ๑๔๓

ส่วนที่ ๗ อำนาจตุลาการหรือการศาล และการประกันโดยบทบัญญัติ ของรัฐธรรมนูญ ๑๔๗

อำนาจตุลาการหรือการศาลมีบทบัญญัติอยู่ในลักษณะ ๔ และการ

ประกันโดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมีอยู่ในลักษณะ ๖ ของรัฐธรรมนูญ

“อธิปไตย (Souveraineté) ของตุลาการในการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ของเขา เป็นเงื่อนไขที่จำเป็นก่อนอื่นใดในการแบ่งแยกใช้อำนาจอการปกครองให้ได้ผลดี เมื่อ “ปกติวิสัยแห่งกฎหมาย” (norme) ได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ให้เห็นชัดแจ้งได้

๑๔๗

ธรรมนูญการปกครองอันเป็นรากฐานเดิมของราชอาณาจักรอิตาลี ค.ศ. ๑๘๔๘ ได้รับรู้อธิปไตยและฝ่ายตุลาการไว้แล้ว แต่ต่อมาครอบงำโดยฟาสซิสต์ได้สร้างบทกฎหมายที่ทำให้ตุลาการหมดความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างเพียงพอ

๑๔๗

เดิมความเป็นอิสระของตุลาการยังไม่ได้รับการกำหนดฐานะแต่ศึกษาจนเป็นที่พอใจตามกฎหมายเลขที่ ๑๙๕ ที่ว่าด้วย “สภากรรมการสูงสุดของตุลาการ” (ลงวันที่ ๒๔ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๕๘) และได้รับการคัดค้านจากวงการตุลาการและมหาชนมาก เพราะบทบัญญัติในกฎหมายนี้จะเปิดช่องให้อำนาจในทางการเมืองสามารถเข้าไปแทรกแซงในกระบวนการของศาลได้

๑๔๘

ศาลรัฐธรรมนูญในอิตาลีเกิดขึ้นได้อย่างไรและมีบทบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่ง ๑๓๔ ถึง ๑๓๗ มีหน้าที่เป็นผู้พิจารณาความขัดแย้งเกี่ยวกับการที่บทกฎหมายธรรมดาและกรกระทำอื่น ที่มีค่าเท่ากับกฎหมายซึ่งรัฐหรือเขตแขวง ได้ลงมติรับรองแล้วว่าจะขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ความขัดแย้งในอำนาจหน้าที่ระหว่างอำนาจทั้งหลายของรัฐ ระหว่างอำนาจของ “รัฐ” กับ “เขตแขวง” และระหว่างอำนาจของเขตแขวงด้วยกัน การกล่าวหาฟ้องร้องประธานาธิบดีและบรรดารัฐมนตรีทั้งหลาย ตุลาการในศาลรัฐธรรมนูญจะอยู่ในตำแหน่งได้คราวละ ๑๒ ปี ตามบทบัญญัติของกฎหมายและจะรับเลือกซ้ำทันทีมิได้

๑๔๘

ในการพิจารณาพิพากษาคำกล่าวหาต่อประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐและต่อรัฐมนตรีนั้น นอกจากตุลาการของศาลรัฐธรรมนูญโดยปกติแล้ว ยัง

มีตุลาการอีก ๑๖ คน ซึ่งได้รับเลือกจากที่ประชุมร่วมกันของสภานิติบัญญัติ
ทั้งสองอีกด้วย

๑๕๐

กฎหมายที่จะออกมาเพื่อกำหนดเงื่อนไขรูปแบบขอบเขตซึ่งการกระทำ
เกี่ยวกับความถูกต้องตามรัฐธรรมนูญจะได้รับการพิจารณาเพียงใดมีลักษณะ
เป็น “กฎหมายรัฐธรรมนูญ”

๑๕๑

ตุลาการของศาลรัฐธรรมนูญได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกันต่างๆ ทำนอง
เดียวกับสมาชิกรัฐสภา จะถูกสั่งให้ออกจากตำแหน่งไม่ได้ นอกจากเจ็บป่วย
พิการไม่สามารถจะปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้

๑๕๑

บรรณานุกรม

๑๕๓